

Question yourself

Question what you get. Media education to fight Disinformation

Εκπαιδευτικό εγχειρίδιο

Δημοσιογραφικά εργαλεία για την
καταπολέμηση της παραπληροφόρησης

University of the Basque Country (EHU), Iberika, Stimmuli, CESIE, X Liceum, Maldita.es

Co-funded by
the European Union

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	4
2. Ακτινογραφία ενός προβλήματος: Παραπληροφόρηση & Ευρωπαϊκή Ένωση	6
2.1. Το DigCompEdu και οι Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για την Παραπληροφόρηση	7
2.2. Η εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή: Ο ρόλος της Παιδείας στα Μέσα και την Πληροφορία (MIL)	10
2.3. Πώς αντιμετωπίζουμε την παραπληροφόρηση στη Γερμανία, την Ισπανία, την Ιταλία, την Πολωνία και την Ελλάδα	11
3. Φωνές από την τάξη: Τι Γνωρίζουμε σχετικά με την Παιδεία στα Μέσα Ενημέρωσης και την Παραπληροφόρηση;	11
3.1. Εκπαιδευόμενοι για την Παραπληροφόρηση	12
3.2. Εκπαιδευόμενοι για την Παιδεία στα Μέσα Επικοινωνίας	12
3.3. Εκπαιδευτικοί για την Παραπληροφόρηση	13
3.4. Εκπαιδευτικοί για την Παραπληροφόρηση	14
3.5. Πώς ενημερώνονται οι νέοι;	15
4. Εμπειρογνώμονες στον Τομέα της Παιδείας στα Μέσα και την Πληροφορία	16
5. Από την Εκπαίδευση στην Καθημερινή Διδασκαλία: Πώς Επιλέγουμε τα Δημοσιογραφικά μας Εργαλεία	19
6. Από την Παρατήρηση στην Κατανόηση: Οι Θεωρίες της Δημοσιογραφίας ως Εργαλεία Σκέψης.....	21
7. QYourself Εκπαιδευτικοί πόροι.....	27
7.1. Σκέψου σαν δημοσιογράφος	27
7.2. Μοιραστείτε τις γνώσεις σας	27
7.3. Ψηφιακά εργαλεία για τη δημιουργία των δικών σας πόρων.....	27
7.4. QYourself στην πράξη: Πρακτικά παραδείγματα εκπαιδευτικής χρήσης	27

Ερευνητικά Παραρτήματα

Παράρτημα 1. Έρευνα σε Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Πολωνία και Ελλάδα

Παράρτημα 2. Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτικούς και παιδαγωγούς σχετικά με την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης και την προώθηση της ψηφιακής παιδείας μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης

Παράρτημα 3. Αποτελέσματα ερευνών μεταξύ εκπαιδευτικών

Παράρτημα 4. Αποτελέσματα των ερευνών μεταξύ των εκπαιδευομένων

Παράρτημα 5. Συνεντεύξεις και στρογγυλές τράπεζες με εμπειρογνώμονες

Παράρτημα 6. Ανάλυση του Προγράμματος Σπουδών του Πτυχίου Δημοσιογραφίας

Εκπαιδευτικοί πόροι

Σκεφτείτε σαν δημοσιογράφος. Ένα μάθημα με βασικά δημοσιογραφικά εργαλεία για τον εντοπισμό της παραπληροφόρησης

Έτοιμα προς χρήση πρωτότυπα εθνικά μαθήματα. Από δάσκαλο σε δάσκαλο: μοιραστείτε τις γνώσεις σας

Πρακτική άσκηση: δημιουργήστε τους δικούς σας ψηφιακούς πόρους

QYourself σε δράση: όταν η θεωρία μπαίνει στην τάξη

1. Εισαγωγή

Το QYourself είναι ένα πρόγραμμα για την Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία (MIL) που έχει ως στόχο τη μεταφορά βασικών δημοσιογραφικών εργαλείων και γνώσεων σε εκπαιδευτικούς σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης. Οι εκπαιδευτικοί πόροι μας έχουν σχεδιαστεί σε συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτών, ερευνητών πανεπιστημίων και ελεγκτών γεγονότων, έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να ενσωματώσουν τις τεχνικές της δημοσιογραφίας στις κανονικές τάξεις με έναν απλό τρόπο.

Το πρόγραμμα ενσωματώνει μια **στρατηγική συμμαχία μεταξύ δύο τομέων γνώσης** που είναι θεμελιώδεις και αλληλοσυμπληρωματικοί για την αντιμετώπιση της πρόκλησης που θέτει η παραπληροφόρηση: η **δημοσιογραφία**, η οποία προτείνει τις θεωρητικές και πρακτικές έννοιες που μπορούν να είναι χρήσιμες για την αντιμετώπισή της, και η **εκπαίδευση**, η οποία ασχολείται με τον τρόπο εφαρμογής αυτής της γνώσης στην τάξη.

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος, αναπτύξαμε **Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους (ΑΕΠ)** βασισμένους στη δημοσιογραφική μέθοδο και σχεδιασμένους να ενσωματωθούν σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα με στόχο την ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων σε ένα πλαίσιο πληροφοριακής έκρηξης που καθιστά δύσκολη την αναγνώριση του αληθινού περιεχομένου.

Οι πόροι περιλαμβάνουν ένα **σύνολο δημοσιογραφικών εργαλείων και γνώσεων**, ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να εργαστούν με τους εκπαιδευόμενους σε βασικά θέματα, όπως η προέλευση των πληροφοριών (διαφορά μεταξύ εκδότη και πηγής), η ανάλυση των πηγών πληροφοριών, η διάκριση μεταξύ πληροφοριών και απόψεων ή ο προσδιορισμός των στοιχείων ενός ειδησεογραφικού θέματος. Με βάση αυτή την κοινή πρόταση, κάθε χώρα-εταίρος – Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Πολωνία και Ελλάδα – έχει σχεδιάσει τη δική της έκδοση προσαρμοσμένη στην εκπαιδευτική της πραγματικότητα και την έχει εφαρμόσει κατά τη διάρκεια ενός προγράμματος κατάρτισης εκπαιδευτικών, το οποίο είναι προσβάσιμο δωρεάν μέσω αυτού του εγχειριδίου.

Επιπλέον, το έργο έχει αναπτύξει **τέσσερα ψηφιακά μαθήματα κατάρτισης για εκπαιδευτικούς** σχετικά με την παιδαγωγική χρήση των κοινωνικών δικτύων, τη δημιουργία περιεχομένου με το Canva, τη διαχείριση εικονικών τάξεων με το Moodle και την παραγωγή εκπαιδευτικών βίντεο, τα υλικά των οποίων έχουν επίσης συγκεντρωθεί ως επαναχρησιμοποιήσιμες πηγές σε αυτό το εγχειρίδιο.

Τέλος, έχουν τεκμηριωθεί **πραγματικά παραδείγματα εφαρμογής στην τάξη** για να δείξουν πώς οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί έχουν εφαρμόσει αυτές τις στρατηγικές σε διάφορα πλαίσια. Όλοι αυτοί οι πόροι είναι διαθέσιμοι σε έξι γλώσσες και έχουν σχεδιαστεί για να διευκολύνουν τη χρήση, την προσαρμογή και τη διάδοσή τους μεταξύ των επαγγελματιών της εκπαίδευσης.

Το παρόν εγχειρίδιο παρέχει πληροφορίες σχετικά με το φαινόμενο της **παραπληροφόρησης στο ευρωπαϊκό πλαίσιο**, καθώς και προτάσεις που υποβάλλει η Ακαδημία για την ενίσχυση της Παιδείας στα Μέσα και την Πληροφορία (MIL) σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Παρέχει επίσης πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευόμενοι και οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την παραπληροφόρηση και τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας, τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευόμενοι καταναλώνουν πληροφορίες, καθώς και συνεισφορές από εμπειρογνώμονες στον τομέα της Παιδείας στα Μέσα, με στόχο να προσφέρει μια συνολική εικόνα των τρεχουσών προκλήσεων και των στρατηγικών που απαιτούνται για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης στην τάξη.

Όλες αυτές οι συνεισφορές προέρχονται από μια **έρευνα** που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου, στην οποία **συμμετείχαν εκατοντάδες εκπαιδευόμενοι, εκπαιδευτικοί και εμπειρογνώμονες στον τομέα της παραπληροφόρησης και της παιδείας στα μέσα επικοινωνίας**. Η διάγνωση μας επέτρεψε να προσδιορίσουμε τις εκπαιδευτικές ανάγκες και να σκιαγραφήσουμε τον **σχεδιασμό των πιο αποτελεσματικών στρατηγικών**, λαμβάνοντας πάντα ως σημείο αναφοράς το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τις Ψηφιακές Ικανότητες των Εκπαιδευτικών (DigCompEdu) και τον Κώδικα Πρακτικής της ΕΕ για την Παραπληροφόρηση, η απεικόνιση των οποίων βρίσκεται στο Παράρτημα 2 του παρόντος εγχειριδίου.

Επιπλέον, το εγχειρίδιο παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη **μεθοδολογία** που χρησιμοποιήσαμε για το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών μας πόρων. Το θεωρητικό και πρακτικό περιεχόμενο επιλέχθηκε μετά από αναθεώρηση και προσαρμογή του πανεπιστημιακού προγράμματος σπουδών του πτυχίου δημοσιογραφίας σύμφωνα με τρία κριτήρια: **ικανότητες και γνώση των μέσων ενημέρωσης και της πληροφορίας, δημοσιογραφική μέθοδος και εκπαιδευτικός προσανατολισμός**. Οι εκπαιδευτικοί θα βρουν εδώ τις ικανότητες και τα μαθησιακά αποτελέσματα που το έργο στοχεύει να μεταδώσει, καθώς και τις κύριες θεωρίες επικοινωνίας και δημοσιογραφίας που θα είναι χρήσιμες για να αναστοχαστούν πάνω στο φαινόμενο της παραπληροφόρησης.

Τέλος, το εγχειρίδιο ολοκληρώνεται με τους **Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους (ΑΕΠ)** που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος, οι οποίοι θα συνδεθούν με την **εργαλειοθήκη του ιστότοπου QYourself**, συμπεριλαμβανομένων των χώρων κοινωνικής δικτύωσης για τους εκπαιδευτικούς, όπου μπορούν να συζητήσουν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στη διδασκαλία. Το QYourself θα είναι επομένως χρήσιμο για όλους τους εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να αυξήσουν τις αναστοχαστικές εμπειρίες των μέσων ενημέρωσης στην τάξη, με στόχο να επιτρέψουν στους **εκπαιδευόμενους** τους να **κατανοήσουν και να χρησιμοποιήσουν τις πληροφορίες που λαμβάνουν με πιο κριτικό και υπεύθυνο τρόπο**.

2. Ακτινογραφία ενός προβλήματος: Παραπληροφόρηση & Ευρωπαϊκή Ένωση

Η καταπολέμηση της παραπληροφόρησης έχει καταστεί **πολιτική προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση**, διότι αποτελεί **απειλή για τις θεμελιώδεις αξίες της Ένωσης** και διότι, παράλληλα με την κλιματική κρίση, αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κινδύνους για την **παγκόσμια σταθερότητα**.

Ορισμένη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως **επαληθεύσιμα ψευδείς ή παραπλανητικές πληροφορίες** που δημιουργούνται, παρουσιάζονται και διαδίδονται με σκοπό το κέρδος ή την εσκεμμένη παραπλάνηση του κοινού και που είναι πιθανό να προκαλέσουν δημόσια όχληση, η παραπληροφόρηση δεν είναι πάντα εύκολο να εντοπιστεί, διότι συχνά αντικαθιστά την αλήθεια με την αληθοφάνεια, συνδυάζοντας ψευδείς πληροφορίες με αληθινές.

Αν και δεν αποτελεί νέο φαινόμενο, η ψηφιακή εποχή επιτρέπει μια **άνευ προηγουμένου εξάπλωση** της παραπληροφόρησης. Σήμερα, ο καθένας μπορεί να δημιουργήσει περιεχόμενο, να το διαδώσει και να το μοιραστεί μέσω κοινωνικών δικτύων ή εφαρμογών ανταλλαγής μηνυμάτων μέσω τηλεφώνου. Ένα σενάριο υπερπληροφόρησης και απομεσολάβησης που καθιστά δύσκολη την αναγνώριση των αληθινών πληροφοριών, προκαλώντας αβεβαιότητα μεταξύ των ανθρώπων και ενισχύοντας την πόλωσή τους.

Η παραπληροφόρηση συχνά επιδιώκει οικονομικά οφέλη, έχει ιδεολογικούς και εκλογικούς στόχους ή εξυπηρετεί γεωπολιτικά συμφέροντα. Στην ουσία, επιδιώκει διαρθρωτικές αλλαγές στη δημόσια σφαίρα, **υπονομεύοντας την εμπιστοσύνη των πολιτών στις δημοκρατικές θεσμούς**.

Οι άνθρωποι τείνουν να πιστεύουν τα μηνύματα παραπληροφόρησης λόγω μιας σειράς **γνωστικών και συναισθηματικών παραγόντων**. Η παραπληροφόρηση εκμεταλλεύεται τα έντονα συναισθήματά μας για να μας χειραγωγήσει και να διαδώσει το μήνυμά της. Μέρος της ανθρώπινης κληρονομιάς μας είναι η γνωστική προκατάληψη, γι' αυτό τείνουμε, για παράδειγμα, να αναζητούμε πληροφορίες που επιβεβαιώνουν αυτό που ήδη πιστεύουμε (**μεροληψία επιβεβαίωσης**). Οι αλγόριθμοι του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων, που μας γνωρίζουν πολύ καλά επειδή ξέρουν τι περιεχόμενο καταναλώνουμε, θα μας το σερβίρουν σε ασημένιο πιάτο για να ενισχύσουν τις προϋπάρχουσες πεποιθήσεις μας.

Η κατανάλωση **ποιοτικών πληροφοριών** και η γνώση των μέσων ενημέρωσης που τις παρέχουν είναι απαραίτητη, επειδή **οι πληροφορίες επηρεάζουν τις αποφάσεις μας και τις αλληλεπιδράσεις μας με τους άλλους**. Οι πληροφορίες κακής ποιότητας μπορούν να μας οδηγήσουν σε λάθος αποφάσεις ή σε λανθασμένα συμπεράσματα. Αυτό είναι που θέλουν οι υποκινητές της παραπληροφόρησης, και όλοι συμβάλλουμε σε αυτό όταν τις μοιραζόμαστε, είτε το κάνουμε συνειδητά είτε όχι.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν ληφθεί μέτρα για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης. Σε αυτό το πλαίσιο, ο **Κώδικας βέλτιστων πρακτικών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραπληροφόρηση** αποτελεί ένα πρωτοποριακό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της διάδοσης ψευδών ή παραπλανητικών πληροφοριών. Ο Κώδικας βέλτιστων πρακτικών, ο οποίος θεσπίστηκε το 2018, ενισχύθηκε σημαντικά το 2022, με στόχο να αναγνωριστεί ως Κώδικας Δεοντολογίας στο πλαίσιο του νόμου για τις ψηφιακές υπηρεσίες. Τον Φεβρουάριο του 2025, η Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ψηφιακών Υπηρεσιών ενέκριναν την ενσωμάτωση του Κώδικα Βέλτιστων Πρακτικών για την Παραπληροφόρηση του 2022 ως Κώδικα Δεοντολογίας για την Παραπληροφόρηση στο πλαίσιο του νόμου για τις ψηφιακές υπηρεσίες.

Μεταξύ των προσπαθειών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης είναι η **Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία (MIL)**, η οποία ορίζεται από την UNESCO ως ένα σύνολο απαραίτητων δεξιοτήτων για την προώθηση της κριτικής σκέψης σε αυτό το συνεχώς εξελισσόμενο ψηφιακό τοπίο. Η Παιδεία στα Μέσα και την Πληροφορία είναι μια διαδικασία μέσω της οποίας οι άνθρωποι αποκτούν **δεξιότητες για να αντιμετωπίσουν αυτό το οικοσύστημα των μέσων ενημέρωσης**, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητας να κατανοούν και να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες που λαμβάνουν με **πιο κριτικό και υπεύθυνο τρόπο**. Αυτό είναι το πλαίσιο του QYourself, το οποίο στοχεύει στη μεταφορά βασικών δημοσιογραφικών εργαλείων και γνώσεων σε εκπαιδευτικούς σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, προκειμένου να καταπολεμηθεί η παραπληροφόρηση.

Οι ακόλουθες ενότητες εξετάζουν τρεις βασικές πτυχές: τη σημασία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου για τις Ψηφιακές Ικανότητες των Εκπαιδευτικών στην καταπολέμηση της παραπληροφόρησης, τις προτάσεις των εμπειρογνομώνων για την ενίσχυση της παιδείας στα μέσα επικοινωνίας και την πληροφόρηση στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, καθώς και τα μέτρα που έχουν ληφθεί σε πέντε χώρες της ΕΕ: Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Πολωνία και Ελλάδα. Όλες αυτές οι πληροφορίες έχουν συλλεχθεί κατά τη διάρκεια έρευνας που διεξήχθη από τις οργανώσεις-εταίρους του QYourself. Η πλήρης έρευνα βρίσκεται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1**.

2.1. Το DigCompEdu και οι Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για την Παραπληροφόρηση

Το **Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τις Ψηφιακές Ικανότητες των Εκπαιδευτικών (DigCompEdu)** είναι μια πρωτοβουλία που προωθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στόχος του είναι να παρέχει ένα κοινό πλαίσιο που περιγράφει τις ψηφιακές ικανότητες που πρέπει να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να ενσωματώσουν αποτελεσματικά την τεχνολογία στην παιδαγωγική τους πρακτική και να βελτιώσουν τη διδασκαλία και τη μάθηση στο σημερινό ψηφιακό περιβάλλον. Το **πλαίσιο DigCompEdu** αναπτύχθηκε σε συνεργασία με εμπειρογνώμονες στον τομέα της εκπαίδευσης και της τεχνολογίας από όλη την Ευρώπη

και προσφέρει επί του παρόντος 22 ψηφιακές ικανότητες που χωρίζονται σε έξι κύριους θεματικούς τομείς:

1. Επαγγελματική δέσμευση
2. Ψηφιακοί πόροι
3. Διδασκαλία και μάθηση
4. Αξιολόγηση
5. Ενδυνάμωση των εκπαιδευομένων
6. Διευκόλυνση της ψηφιακής ικανότητας των εκπαιδευομένων

Οι κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτικούς και παιδαγωγούς σχετικά με την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης και την προώθηση της ψηφιακής παιδείας μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022) εκδόθηκαν το 2020 ως αναπόσπαστο μέρος του Σχεδίου δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση (2021-2027). Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές έχουν σχεδιαστεί ειδικά για να δίνουν τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς και τους παιδαγωγούς να εκπαιδεύουν τους νέους σε ψηφιακές δεξιότητες και ικανότητες. Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές βασίζονται σε διάφορες βασικές πρωτοβουλίες, όπως το Σχέδιο Δράσης κατά της Παραπληροφόρησης, το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για τη Δημοκρατία, ο Νόμος για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες και η ενημερωμένη στρατηγική «Καλύτερο Διαδίκτυο για τα Παιδιά».

Η ψηφιακή παιδεία των εκπαιδευτικών θα πρέπει να συμβάλει στην καταπολέμηση της παραπληροφόρησης, μέσω των ψηφιακών ικανοτήτων που αποκτούν και αναπτύσσουν οι ίδιοι, καθώς και εκείνοι που διδάσκουν. Ας εξετάσουμε τους κύριους θεματικούς τομείς στους οποίους ομαδοποιούνται οι ψηφιακές ικανότητες DigCompEdu, προκειμένου να κατανοήσουμε πώς συμβάλλουν στην καταπολέμηση της παραπληροφόρησης.

1. Η **επαγγελματική δέσμευση** περιλαμβάνει την ενημέρωση για τα ζητήματα που προκύπτουν από την παραπληροφόρηση και τη συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης που εστιάζουν στον εντοπισμό και την αντιμετώπισή τους, καθώς και τη συνεργασία με συναδέλφους και εμπειρογνώμονες στον τομέα.
2. Οι **δεξιότητες που ομαδοποιούνται υπό τον όρο «ψηφιακοί πόροι»** επιτρέπουν την αποτελεσματική και υπεύθυνη χρήση, δημιουργία και ανταλλαγή ψηφιακού εκπαιδευτικού περιεχομένου, το οποίο διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην καταπολέμηση της παραπληροφόρησης. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιούν ή να **δημιουργούν ψηφιακούς πόρους που διδάσκουν στους**

εκπαιδευόμενους να αξιολογούν κριτικά τις πληροφορίες που βρίσκουν στο διαδίκτυο, να εντοπίζουν αξιόπιστες πηγές και να αναγνωρίζουν τα σημάδια της παραπληροφόρησης.

3. Για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να σχεδιάσουν **δραστηριότητες που αναπτύσσουν την κριτική σκέψη και τις αναλυτικές δεξιότητες**, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να μπορούν να διακρίνουν τις αληθινές από τις σκόπιμα ψευδείς πληροφορίες.
4. Η **αξιολόγηση** μπορεί να περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τον εντοπισμό της παραπληροφόρησης, την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των πηγών και την εφαρμογή στρατηγικών για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης.
5. Η **ενδυνάμωση των εκπαιδευομένων ώστε να είναι κριτικοί και υπεύθυνοι στην κατανάλωση και παραγωγή διαδικτυακών πληροφοριών** είναι απαραίτητη για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενισχύσουν την αυτοαποτελεσματικότητα των εκπαιδευομένων, παρέχοντάς τους εργαλεία και στρατηγικές για την ασφαλή και αποτελεσματική πλοήγηση στο ψηφιακό περιβάλλον.
6. Διευκολύνοντας την **ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων των μαθητών**, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να τους βοηθήσουν να αποκτήσουν τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να αναγνωρίζουν, να αντιστέκονται και να αντιμετωπίζουν την παραπληροφόρηση στο διαδίκτυο. Αυτό περιλαμβάνει τη διδασκαλία της χρήσης εργαλείων και τεχνικών για την επαλήθευση των πληροφοριών, καθώς και την κατανόηση των λόγων που κρύβονται πίσω από την παραπληροφόρηση και του τρόπου με τον οποίο αυτή επηρεάζει την κοινωνία.

Το **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2** παρουσιάζει ορισμένους μαθησιακούς στόχους, παιδαγωγικές πρακτικές, πρακτικές δραστηριότητες και σκέψεις που αντλήθηκαν από τις Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτικούς και παιδαγωγούς σχετικά με την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης και την προώθηση της ψηφιακής παιδείας μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, οι οποίες προωθούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και σχετίζονται με αυτές τις έξι ομάδες ψηφιακών ικανοτήτων DigCompEdu για

εκπαιδευτικούς. Πρώτον, το έγγραφο παρουσιάζει ένα γράφημα, το οποίο συνδέει τα δύο έγγραφα, με στόχο να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να τοποθετήσουν τα εκπαιδευτικά τους προγράμματα και τις δραστηριότητές τους στο κατάλληλο πλαίσιο. Στη συνέχεια, το έγγραφο παρουσιάζει αναλύσεις SWOT για τέσσερις συγκεκριμένες ομάδες (ηλικιωμένοι, ενήλικες, μετανάστες και νέοι), με βάση τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές που μπορεί να προκύψουν κατά την εργασία με αυτές τις ομάδες στο πλαίσιο που καθορίζεται από τα δύο αυτά ευρωπαϊκά έγγραφα αναφοράς.

2.2. Η εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή: Ο ρόλος της Παιδείας στα Μέσα και την Πληροφορία (MIL)

Τα περισσότερα από τα άρθρα και τις μελέτες που παρουσιάζονται συγκλίνουν σε μια παρόμοια προσέγγιση. Οι συγγραφείς συμφωνούν ως προς τη **σημαντική ψηφιακή μεταμόρφωση και τον αντίκτυπό της σε διάφορους τομείς της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης**. Ως εκ τούτου, αναγνωρίζεται η προτεραιότητα της ψηφιακής παιδείας και της τεχνολογικής κατάρτισης, προτείνοντας την ενσωμάτωσή τους στο ακαδημαϊκό πρόγραμμα σπουδών.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διατομεακότητα του ψηφιακού γραμματισμού και στη στενή σχέση της με την κριτική σκέψη, η οποία ενισχύει την κατανόηση και τον διάλογο μεταξύ των εκπαιδευομένων. Επιπλέον, τονίζεται η σημασία του ρόλου του εκπαιδευτικού. Ωστόσο, σε γενικές γραμμές, αναφέρεται υψηλό ποσοστό εκπαιδευτικών με ελάχιστη ψηφιακή κατάρτιση, γεγονός που υπογραμμίζει την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης.

Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα, παρά τις σαφείς προθέσεις για βελτίωση της τρέχουσας πραγματικότητας, η συντηρητική παράδοση στην εκπαίδευση εμποδίζει την πρόοδο προς μεγαλύτερη παιδεία στα μέσα επικοινωνίας στο εκπαιδευτικό σύστημα. Στην περίπτωση της Ιταλίας, το χαμηλό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων του πληθυσμού, με το 51 % του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας να μην χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο ή να μην διαθέτει βασικές ψηφιακές δεξιότητες, προκαλεί ανησυχία στους ειδικούς. Αντίθετα, η Γερμανία έχει σημειώσει βελτίωση στους δείκτες που τέθηκαν το 2021, ιδίως μετά την πανδημία Covid-19.

Οι οργανώσεις που αναφέρονται από διάφορες χώρες έχουν πολύ παρόμοιους στόχους και λειτουργίες. Αν και μερικές φορές είναι δύσκολο να τραβήξουμε σαφή όρια μεταξύ τους, είναι δυνατό να τις ταξινομήσουμε σε δύο διακριτές κατηγορίες. Πρώτον, υπάρχουν εκείνες των οποίων η κύρια αποστολή είναι η επαλήθευση ειδήσεων και πληροφοριών. Παραδείγματα είναι η *EFE Verifica* στην Ισπανία και η *Demagog* στην Πολωνία. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει μια δεύτερη, ευρύτερη ομάδα που επικεντρώνεται στην μεσολαβητική παιδεία και την προώθηση της κριτικής σκέψης σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Παραδείγματα αυτής της δεύτερης ομάδας είναι η *KboM* στη Γερμανία, η οποία ξεχωρίζει για άλλη μια φορά, η *Maldita Educa* στην Ισπανία, η *Karpos* στην Ελλάδα ή το *The Institute for Critical Thinking* στην Πολωνία.

Από την άλλη πλευρά, το πλαίσιο που περιγράφεται στην προηγούμενη ενότητα βοηθά να κατανοήσουμε γιατί η Ιταλία διαθέτει οργανισμούς που είναι ειδικά αφιερωμένοι στη

γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος, όπως η *Cooperativa Sociale E.D.I. Educazione ai Diritti dell'Infanzia e dell'Adolescenza*.

2.3. Πώς αντιμετωπίζουμε την παραπληροφόρηση στη Γερμανία, την Ισπανία, την Ιταλία, την Πολωνία και την Ελλάδα.

Πρώτον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι όλες οι χώρες που συμμετέχουν στο έργο: Ιταλία, Ελλάδα, Πολωνία, Γερμανία και Ισπανία, ακολουθούν μια στρατηγική σύμφωνη με το πλαίσιο της ΕΕ. Οι περισσότερες από αυτές τις χώρες, εκτός από την Πολωνία, έχουν ήδη θεσπίσει νόμους για τη ρύθμιση ζητημάτων που σχετίζονται με την παραπληροφόρηση. Αν και η Πολωνία δεν έχει ακόμη θεσπίσει νόμους σε αυτόν τον τομέα, το 2022 μια απόφαση της πολωνικής Γερουσίας υπογράμμισε την ανάγκη θέσπισής τους. Επιπλέον, με την ίδια εξαίρεση, αυτές οι χώρες έχουν συνάψει **συμφωνίες με εταιρείες τεχνολογίας για τη ρύθμιση και την κατάργηση ορισμένων τύπων περιεχομένου**, όπως στην περίπτωση της Γερμανίας με τον νόμο NetzDG από το 2017.

Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες όλων αυτών των χωρών για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης, η Γερμανία φαίνεται να έχει σημειώσει μεγαλύτερη πρόοδο σε αυτό το θέμα. Αντίθετα, η Πολωνία βρίσκεται σε διαφορετική θέση. Κάθε χώρα έχει υιοθετήσει διαφορετικές προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Για παράδειγμα, η Ιταλία εστιάζει στην **μεταβατική παιδεία και την εφαρμογή εκπαιδευτικών πολιτικών**, μια στρατηγική που μοιράζονται και άλλες χώρες, όπως η Πολωνία με το Πρόγραμμα Ανοικτού Εκπαιδευτικού Δικτύου και η Γερμανία με το GMK. Η Γερμανία ξεχωρίζει για τη στενή συνεργασία της με **ειδικούς και κοινωνικές πλατφόρμες για την καταπολέμηση και την πρόληψη της παραπληροφόρησης**. Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα έχει θεσπίσει ποινικούς νόμους και έχει προωθήσει την οπτικοακουστική βιομηχανία, αν και έχει δεχτεί κριτική για πιθανές απειλές κατά της ελευθερίας της έκφρασης.

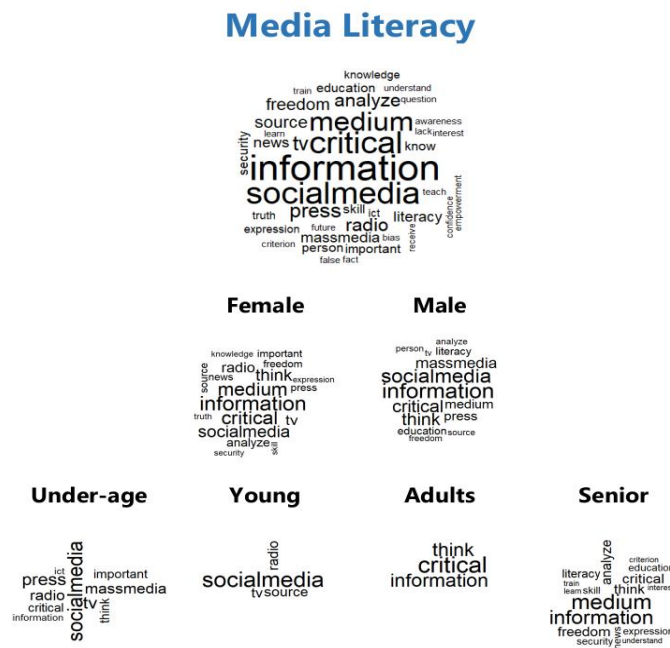
Αξίζει να αναφερθεί ότι ορισμένες χώρες έχουν αντιμετωπίσει το ζήτημα της **παραπληροφόρησης από την άποψη της εθνικής ασφάλειας**. Στην περίπτωση της Ισπανίας, για παράδειγμα, η ευθύνη ανατέθηκε στις υπηρεσίες και τους φορείς του Εθνικού Συστήματος Ασφάλειας το 2019. Από την πλευρά της, η Πολωνία πρότεινε επίσης τη θέσπιση πολιτικών ασφάλειας.

3. Φωνές από την τάξη: Τι Γνωρίζουμε σχετικά με την Παιδεία στα Μέσα Ενημέρωσης και την Παραπληροφόρηση;

Για να διερευνήσουν τις κοινωνικές αναπαραστάσεις των όρων «παραπληροφόρηση» και «μεσολαβητική παιδεία», ζητήθηκε από εκπαιδευόμενους (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3**) και εκπαιδευτικούς (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4**) από πέντε χώρες (Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία, Πολωνία και

μόνο την παθητική κατανάλωση πληροφοριών, αλλά περιλαμβάνει μια ενεργή και αναλυτική προσέγγιση για την αμφισβήτηση της ακρίβειας των δεδομένων και την υπεύθυνη ανταλλαγή και δημιουργία περιεχομένου. Θεωρείται βασικό συστατικό της ενεργού και υπεύθυνης συμμετοχής σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Σχήμα 2. Κοινωνική αναπαράσταση της παιδείας στα μέσα επικοινωνίας (εκπαιδευόμενοι)

3.3. Εκπαιδευτικοί για την Παραπληροφόρηση

Στις περιγραφές των εκπαιδευτικών σχετικά με την παραπληροφόρηση, οι λέξεις που εμφανίζονται πιο συχνά είναι: πληροφορία, παραπληροφόρηση, πρόσωπο, διάδοση, μέσα ενημέρωσης, ψευδείς ειδήσεις, ψευδείς, κοινωνικά και κοινωνικά μέσα. Αυτό αντανακλά μια άμεση σύνδεση του όρου με τις ψευδείς πληροφορίες, αν και η κριτική άποψη δεν είναι τόσο ομόφωνη όσο στην περίπτωση της ομάδας των εκπαιδευόμενων.

Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν την παραπληροφόρηση ως σημαντικό κίνδυνο για τις ευρωπαϊκές δημοκρατίες. Αναφέρουν την έλλειψη παιδείας στα μέσα επικοινωνίας και ενημέρωσης μεταξύ του πληθυσμού ως βασικό παράγοντα που διευκολύνει τη διάδοση ψευδών ειδήσεων και σχολιάζουν επίσης την ευπάθεια των μαθητών στην αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης που κυκλοφορεί στο Διαδίκτυο. Οι ερωτηθέντες συμφωνούν ότι η παιδεία στα μέσα επικοινωνίας και ενημέρωσης πρέπει να συμπεριληφθεί στα αντίστοιχα προγράμματα σπουδών. Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών στην παιδεία στα μέσα επικοινωνίας και ενημέρωσης θεωρείται επίσης απαραίτητη.

3.5. Πώς ενημερώνονται οι νέοι;

Ρωτήσαμε εκπαιδευόμενους (n = 119) από διαφορετικές χώρες και ηλικιακές ομάδες για τις κύριες πηγές ενημέρωσής τους². Όσον αφορά τη **συχνότητα πρόσβασης στο Διαδίκτυο**, το 86,6% των ερωτηθέντων παραδέχεται ότι χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο περισσότερες από μία φορές την ημέρα, η πλειοψηφία μεταξύ 6 και 10 φορές την ημέρα. Όσον αφορά την ηλικία, το 92,3% των συμμετεχόντων ηλικίας 18-25 ετών το χρησιμοποιούν καθημερινά για οποιονδήποτε σκοπό, ενώ το ποσοστό αυτό φτάνει το 100% στην ηλικιακή ομάδα 26-45 ετών. Οι νεότεροι (14-17 ετών) και οι μεγαλύτεροι (60-72 ετών) ερωτηθέντες εμφανίζουν ελαφρώς χαμηλότερη συχνότητα χρήσης του Διαδικτύου, κάτι που θα μπορούσε να οφείλεται στους μεγαλύτερους περιορισμούς στη χρήση σε νεαρότερες ηλικίες και στο τεχνολογικό άλμα στην ομάδα μεγαλύτερης ηλικίας.

Όσον αφορά την **πρόσβαση στις ειδήσεις**, το 77,4% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι το κάνει τουλάχιστον μία φορά την ημέρα, ενώ το ένα τρίτο το κάνει 2-5 φορές την ημέρα. Η συχνότητα αυξάνεται με την ηλικία, κάτι που μπορεί να οφείλεται σε παράγοντες όπως: το ενδιαφέρον για την επικαιρότητα και την κοινωνική ευθύνη, οι καταναλωτικές συνήθειες και η πρόσβαση στην τεχνολογία ή η διαθεσιμότητα χρόνου. Υπό αυτή την έννοια, φαίνεται ότι οι ηλικιωμένοι αισθάνονται μεγαλύτερη ευθύνη να παραμένουν ενημερωμένοι.

Όσον αφορά τις **πλατφόρμες ειδήσεων** που χρησιμοποιούν, οι έφηβοι προτιμούν το *TikTok*, το *Instagram* και το *YouTube*, σύμφωνα με τον ψηφιακό τρόπο ζωής τους και την αναζήτησή τους για ψυχαγωγία και αμεσότητα. Αντίθετα, οι ηλικιωμένοι, που είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες, επιλέγουν τις παραδοσιακές πηγές (τηλεόραση, ραδιόφωνο και έντυπα μέσα), οι οποίες θεωρούνται πιο αξιόπιστες και οικείες.

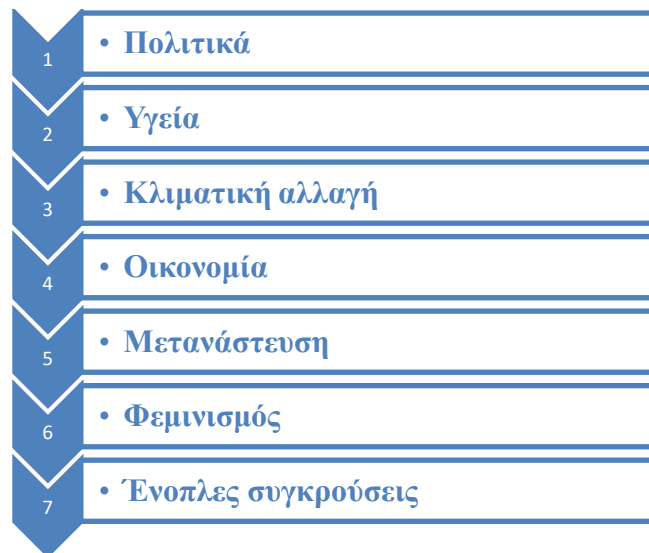
Όσον αφορά το **ενδιαφέρον για τις ειδήσεις**, οι νεότεροι άνθρωποι δείχνουν χαμηλότερο επίπεδο εμπλοκής. Στην ενήλικη ζωή, το ενδιαφέρον για τα τρέχοντα θέματα αυξάνεται, πιθανώς λόγω της ανάγκης λήψης τεκμηριωμένων αποφάσεων. Σε μεγαλύτερες ηλικίες,

² Αν και το μέγεθος και η σύνθεση αυτού του δείγματος δεν μας επιτρέπουν να θεωρήσουμε τις απαντήσεις τους αντιπροσωπευτικές του συνόλου του πληθυσμού στον οποίο ανήκουν, μας δίνουν μια ακριβή εικόνα των πεποιθήσεων, των συνηθειών και των προκαταλήψεών τους σχετικά με αυτά τα θέματα.

το ενδιαφέρον για τις ειδήσεις αυξάνεται περισσότερο, πιθανώς λόγω του περισσότερου διαθέσιμου χρόνου και της επιθυμίας να παραμείνουν συνδεδεμένοι με τον κόσμο.

Στο Σχήμα 5 βρίσκουμε μια λίστα με **θέματα** για τα οποία οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι έχουν εντοπίσει **ψευδείς ή παραπλανητικές πληροφορίες** (Σχήμα 5).

Σχήμα 5. Θέματα για τα οποία πιστεύεται ότι έχουν εντοπιστεί ψευδείς ή παραπλανητικές πληροφορίες

4. Εμπειρογνώμονες στον Τομέα της Παιδείας στα Μέσα και την Πληροφορία

Προκειμένου να κατανοηθεί καλύτερα το φαινόμενο της παραπληροφόρησης και η σημασία της Παιδείας στα Μέσα και την Πληροφορία (MIL), πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις και στρογγυλές τράπεζες με 12 εμπειρογνώμονες στον τομέα αυτό. Οι σκέψεις τους αναδεικνύουν τις τρέχουσες προκλήσεις και τις στρατηγικές που είναι απαραίτητες για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης με τα εργαλεία MIL. Το πλήρες περιεχόμενο των συνεισφορών τους βρίσκεται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5**.

Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, διερευνήθηκαν τρία κύρια θεματικά πεδία:

1. Η παραπληροφόρηση και η σημασία της κατανάλωσης ποιοτικών πληροφοριών.
2. Πώς λειτουργεί η παραπληροφόρηση στα άτομα
3. Η αξία της παιδείας στα μέσα επικοινωνίας και την πληροφόρηση

Πρώτον, σε σχέση με την **παραπληροφόρηση** και τη σημασία της κατανάλωσης ποιοτικών πληροφοριών, οι ειδικοί προειδοποιούν ότι η ψηφιακή εποχή έχει επιτρέψει την

εξάπλωση και την ενίσχυση του αντίκτυπου της παραπληροφόρησης, μια κατάσταση που ενέχει σημαντικούς κινδύνους για τις δημοκρατικές κοινωνίες. Οι επιπτώσεις της κυμαίνονται από την **διάβρωση της εμπιστοσύνης στους δημοκρατικούς θεσμούς και την κοινωνική πόλωση έως τις απειλές για τη δημόσια υγεία, την οικονομική σταθερότητα και ακόμη και τις διεθνείς σχέσεις.**

Σε αυτό το πλαίσιο, επισημαίνουν ότι, αν και οι κοινωνίες μπορούν να επιβιώσουν σε ένα περιβάλλον υψηλών επιπέδων παραπληροφόρησης, αυτό δεν ισχύει για τις δημοκρατικές κοινωνίες, οι οποίες απαιτούν υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης και διαφάνειας σε τομείς που κυμαίνονται από τα εκλογικά αποτελέσματα έως τη λειτουργία των δημόσιων θεσμών. Ως εκ τούτου, όλοι συμφωνούν στη σημασία της κατανάλωσης **ποιοτικών πληροφοριών**, τις οποίες ορίζουν ως εκείνες που, κατά τη διαδικασία συλλογής και επεξεργασίας τους, έχουν αντιμετωπιστεί με **ειλικρίνεια, επαγγελματισμό και χωρίς πρόθεση χειραγώγησης**. Η κατανάλωση ποιοτικών πληροφοριών, επισημαίνουν, είναι σημαντική για τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων και συνδέεται στενά με τους δημοκρατικούς μηχανισμούς που προστατεύουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η παραπληροφόρηση επηρεάζει τους ανθρώπους, οι ειδικοί συμφωνούν ότι **η παραπληροφόρηση είναι συχνά καλά δομημένη**. Απευθύνεται σε συναισθήματα, ευαίσθητα ζητήματα και προσωπικά πλαίσια, γεγονός που καθιστά τους ανθρώπους ιδιαίτερα ευάλωτους σε αυτήν. Η παραπληροφόρηση, επισημαίνουν, **είναι συχνά εξατομικευμένη, και οι αλγόριθμοι που χρησιμοποιούνται από τις μεγάλες ψηφιακές πλατφόρμες και τα κοινωνικά δίκτυα συμβάλλουν σε αυτή τη διαδικασία**. Όταν έχουμε να κάνουμε με άτομα που έχουν συνωμοσιολογική νοοτροπία, συμβουλεύουν να δείχνουμε κατανόηση και να ενθαρρύνουμε την ανοιχτή συζήτηση, καθώς η παραπληροφόρηση συχνά διαδίδεται λόγω φόβου ή αβεβαιότητας.

Τέλος, όσον αφορά τη σημασία της παιδείας στα μέσα επικοινωνίας και την πληροφόρηση για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης, οι ειδικοί πιστεύουν ότι, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να περιλαμβάνει διάφορα βασικά στοιχεία και δεξιότητες, όπως **την κατανόηση του τοπίου των μέσων επικοινωνίας, την προώθηση της κριτικής ανάλυσης, την αναγνώριση της μεροληψίας και της προπαγάνδας και την κατανόηση του ρόλου των αλγορίθμων**, μεταξύ άλλων. Προειδοποιούν ότι δεν υπάρχει μαγική λύση κατά της παραπληροφόρησης και ότι τα μέτρα MIL πρέπει να ενθαρρύνουν την κριτική σκέψη κατά την ανάλυση διαφορετικών τύπων περιεχομένου, προκειμένου να εντοπίζονται οι διαφορές μεταξύ των διαφόρων μορφών παραπληροφόρησης και των ποιοτικών ειδήσεων και πληροφοριών.

Όταν προωθούν τη γραμματικότητα στα μέσα επικοινωνίας και την πληροφόρηση σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, οι ειδικοί συνιστούν μια **διπλή εφαρμογή**, δηλαδή θεωρητική και πρακτική, και θεωρούν ότι πρέπει να είναι αισιόδοξη, συνεχής και συνεργατική. Πιστεύουν ότι ο συνδυασμός της παιδαγωγικής εμπειρίας με την

επαλήθευση ειδήσεων θα μπορούσε να αποφέρει εξαιρετικά αποτελέσματα στους εκπαιδευόμενους και ότι, για την ενσωμάτωσή της στις τάξεις, είναι απαραίτητο οι δημοσιογράφοι να συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς.

5. Από την Εκπαίδευση στην Καθημερινή Διδασκαλία: Πώς Επιλέγουμε τα Δημοσιογραφικά μας Εργαλεία

Το θεωρητικό και πρακτικό περιεχόμενο που προσφέρεται σε αυτό το εγχειρίδιο έχει επιλεγεί μετά από αναθεώρηση και προσαρμογή της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης του πτυχίου δημοσιογραφίας. Το σώμα της ανάλυσης αποτελείται από την έκθεση που υποβλήθηκε για την πιστοποίηση του πτυχίου δημοσιογραφίας και εγκρίθηκε στην Ισπανία από την Εθνική Υπηρεσία Αξιολόγησης Ποιότητας (ANECA), καθώς και από όλους τους ενημερωμένους οδηγούς διδασκαλίας που εκδόθηκαν από τη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου της Χώρας των Βάσκων (EHU). Πραγματοποιήθηκαν επίσης συνεντεύξεις με τους διδάσκοντες των μαθημάτων που σχετίζονται με τη μελέτη αυτή.

Τρία κριτήρια χρησιμοποιήθηκαν για την ανάλυση και την επιλογή του περιεχομένου που μπορεί να μεταφερθεί στο QYourself: ικανότητα και γνώση των μέσων ενημέρωσης και της πληροφορίας, δημοσιογραφική μέθοδος και προσανατολισμός προς τη διδασκαλία.

- **Μέσα επικοινωνίας και γραμματισμός.** Το πτυχίο δημοσιογραφίας προσφέρει θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση με βάση την ανάπτυξη των ικανοτήτων των εκπαιδευομένων και επιδιώκει μαθησιακά αποτελέσματα προσανατολισμένα τόσο στην ανάλυση όσο και στην παραγωγή ενημερωτικού και επικοινωνιακού περιεχομένου. Σε αυτή την ανάλυση, επιλέξαμε και δώσαμε προτεραιότητα στις πτυχές που στοχεύουν στην προώθηση της αναλυτικής λογικής και όχι τόσο της δημιουργικής ή παραγωγικής λογικής, δεδομένου ότι το κοινό-στόχος του QYourself δεν επιδιώκει να γίνει επαγγελματίας της επικοινωνίας, αλλά μάλλον να αυξήσει τις ικανότητές του στα μέσα επικοινωνίας και την πληροφόρηση, προκειμένου να καταπολεμήσει την παραπληροφόρηση.
- **Δημοσιογραφική μέθοδος.** Στόχος του Προπτυχιακού Τίτλου Σπουδών στη Δημοσιογραφία είναι οι εκπαιδευόμενοι να αποκτήσουν τη δημοσιογραφική μέθοδο και να είναι σε θέση να διακρίνουν τις αληθινές πληροφορίες από τις αναληθείς, καθώς και να δημιουργούν επαγγελματικά επικοινωνιακά προϊόντα. Η ανάλυσή μας έλαβε υπόψη μόνο εκείνες τις πτυχές κάθε μαθήματος που συνδέονται άμεσα με το εννοιολογικό πλαίσιο και τους στόχους του προγράμματος QYourself. Εν ολίγοις, επιλέξαμε εκείνες που στοχεύουν σαφώς στην καταπολέμηση της παραπληροφόρησης μέσω της χρήσης της δημοσιογραφικής μεθόδου.
- **Διδακτική κατεύθυνση.** Τέλος, όλη η ανάλυση έλαβε υπόψη τη συγκεκριμένη ανάπτυξη που πραγματοποιεί το διδακτικό προσωπικό σε κάθε μάθημα, προκειμένου να προσδιοριστεί η χρησιμότητά τους στις επόμενες φάσεις του προγράμματος. Με άλλα λόγια, η επιλογή έλαβε επίσης υπόψη τις μεθοδολογίες διδασκαλίας, τα θεωρητικά-πρακτικά περιεχόμενα, τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και τους μαθησιακούς πόρους που μπορούν να μεταφερθούν στο κοινό-στόχο του QYourself.

Η διαδικασία ανάλυσης περιελάμβανε τέσσερις φάσεις και παρήγαγε πέντε παραδοτέα, τα οποία μπορούν να συμβουλευτούν στο σύνολό τους στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6**. Η σύνθεση των ικανοτήτων και των μαθησιακών αποτελεσμάτων που μπορούν να μεταφερθούν στο QYourself είναι η ακόλουθη:

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ

1. Αξιολόγηση της συνάφειας των πηγών πληροφοριών
2. Προσδιορισμός των τεκμηριωτικών πηγών
3. Ερμηνεία κειμένων στο πλαίσιο τους
4. Αξιολόγηση πηγών, δεδομένων και πληροφοριών
5. Κριτική αξιολόγηση κειμένων

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

1. Εφαρμογή θεωρητικών γνώσεων σε πραγματικές και πρακτικές περιπτώσεις.
2. Σύνδεση τρεχόντων ζητημάτων με σχετικές τεκμηριωμένες και πρωτογενείς πηγές.
3. Εντοπισμός και διερεύνηση εναλλακτικών πηγών πληροφοριών.
4. Αναζήτηση, επιλογή και απόκτηση πληροφοριών από ποικίλες και αξιόπιστες πηγές.
5. Αναγνώριση των πλεονεκτημάτων και των περιορισμών διαφόρων προϊόντων πληροφοριών στον τομέα τους.
6. Ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων με κριτική σκέψη.
7. Διαχωρισμός μεταξύ ερμηνευτικών, ενημερωτικών και βασισμένων σε απόψεις κειμένων.
8. Αξιολόγηση της αξιοπιστίας και της ποιότητας των πηγών με αναλυτική ακρίβεια.
9. Εντοπισμός πραγματικών ή ηθικών σφαλμάτων που αντιβαίνουν στα επαγγελματικά πρότυπα.
10. Αποτελεσματική συνεργασία σε ομάδες για τη συλλογή και επαλήθευση πληροφοριών.
11. Στρατηγική χρήση των πλατφορμών κοινωνικών μέσων για δημοσιογραφικούς ή επικοινωνιακούς σκοπούς.
12. Αξιολόγηση των πληροφοριακών στοιχείων και της επικοινωνιακής αξίας ενός κειμένου.

6. Από την Παρατήρηση στην Κατανόηση: Οι Θεωρίες της Δημοσιογραφίας ως Εργαλεία Σκέψης

Οι εκπαιδευόμενοι που αναπτύσσουν δεξιότητες στα Μέσα είναι καλύτερα προετοιμασμένοι να αναγνωρίζουν την παραπληροφόρηση και τη ρητορική μίσους στην κοινωνία μας. Και η εκπαίδευση στη δημοσιογραφία είναι σημαντική, διότι παρέχει τις απαραίτητες ικανότητες για την ανάπτυξή τους. Η δημοσιογραφία, η οποία απαιτεί κριτήρια για την επαλήθευση των πληροφοριών και την επικύρωση των πηγών, η οποία εκπαιδεύει επαγγελματίες που ζουν θέτοντας ερωτήσεις και αναζητώντας απαντήσεις, αναδεικνύεται ως θεμελιώδης παράγοντας για την ενεργοποίηση της κριτικής σκέψης των ανθρώπων.

Ακολουθεί μια σύνοψη ορισμένων από τις **βασικές θεωρίες της επικοινωνίας και της δημοσιογραφίας**. Στόχος της είναι να παρέχει βασικές θεωρητικές γνώσεις στους εκπαιδευτικούς που αποφασίζουν να χρησιμοποιήσουν τους εκπαιδευτικούς πόρους που παρέχονται παρακάτω. Με αυτά τα υλικά, οι εκπαιδευτικοί θα μπορούν να προβληματιστούν μαζί με τους εκπαιδευόμενους τους σχετικά με την ανάγκη επαλήθευσης των πληροφοριών που λαμβάνουμε στην καθημερινή μας ζωή, τον εντοπισμό αξιόπιστων πηγών πληροφοριών και τη διάκριση των πληροφοριών από τις απόψεις.

- **Το μοντέλο επικοινωνίας του Lasswell**

Προτεινόμενο από τον **Harold Lasswell** το **1948**, αποτελεί ένα **θεμελιώδες παράδειγμα** στη μελέτη της επικοινωνίας, το οποίο περιγράφει την **επικοινωνιακή πράξη** μέσα από πέντε βασικά στοιχεία: ποιος λέει (ΑΠΟΣΤΟΛΕΑΣ), τι λέγεται (ΜΗΝΥΜΑ), μέσω ποιου καναλιού (ΚΑΝΑΛΙ), σε ποιον (ΔΕΚΤΗΣ) και με ποιο αποτέλεσμα (ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ).

Αυτό το γραμμικό μοντέλο αναλύει τη διαδικασία επικοινωνίας από την οπτική γωνία του αποστολέα έως τον αντίκτυπό της στον παραλήπτη, λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του μηνύματος, το μέσο που χρησιμοποιείται για τη διάδοσή του και το κοινό-στόχο. Ο Lasswell ανέπτυξε αυτή την προσέγγιση για να αντιμετωπίσει τη μαζική επικοινωνία, αλλά η εφαρμοσιμότητα της επεκτείνεται σε μια ποικιλία επικοινωνιακών πλαισίων. Το μοντέλο χρησιμεύει όχι μόνο ως αναλυτικό εργαλείο, αλλά και ως πρακτικός οδηγός για τον σχεδιασμό και την εκτέλεση αποτελεσματικών επικοινωνιακών πράξεων.

Γιατί είναι σημαντικό για αυτό το έργο;

Ο Lasswell ανέπτυξε το θεωρητικό του μοντέλο σε μια περίοδο έντονης πολιτικής προπαγάνδας, γεγονός που το καθιστά ιδιαίτερα κατάλληλο για την ανάλυση της σύγχρονης παραπληροφόρησης, η οποία συχνά επιδιώκει παρόμοιους σκοπούς.

Τα βασικά ερωτήματα του Lasswell (Ποιος λέει τι, μέσω ποιου καναλιού, σε ποιον και με ποιο αποτέλεσμα;) παρέχουν ένα χρήσιμο πλαίσιο για τη διάσπαση και την εξέταση των στοιχείων της παραπληροφόρησης. Με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να αναλύσουμε συστηματικά την προέλευση, το περιεχόμενο, το μέσο διάδοσης, το κοινό-στόχο και τον αντίκτυπο της παραπληροφόρησης. Το μοντέλο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο ΠΟΙΟΣ, το οποίο είναι κρίσιμο για την ταυτοποίηση και τη μελέτη των υποκινητών της παραπληροφόρησης, καθώς εστιάζει στον πομπό του μηνύματος και/ή στην πηγή. Αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία στη ψηφιακή εποχή, όπου η αξιοπιστία των πηγών πληροφόρησης είναι καθοριστικός παράγοντας για την αντιμετώπιση της διάδοσης ψευδών ειδήσεων.

Αντίστοιχα, η ανάλυση του ΚΑΝΑΛΙΟΥ είναι ουσιαστική, καθώς επιτρέπει την παρατήρηση του τρόπου με τον οποίο η παραπληροφόρηση διαδίδεται κυρίως μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των εφαρμογών ανταλλαγής μηνυμάτων. Το μοντέλο περιλαμβάνει επίσης την ανάλυση των ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ, η οποία μας δίνει τη δυνατότητα να εξετάσουμε τον αντίκτυπο της παραπληροφόρησης τόσο στο κοινό-στόχο όσο και στην κοινωνία συνολικά. Τέλος, αν και η προθετικότητα του πομπού δεν αναφέρεται ρητά στη γνήσια διατύπωση του Lasswell, η ανάλυση των κινήτρων επιτρέπει την κατανόηση των σκοπών που επιδιώκουν οι εκστρατείες παραπληροφόρησης.

- **Θεωρία των ειδών ειδήσεων και απόψεων**

Τα δημοσιογραφικά είδη χωρίζονται σε δύο κύριες κατηγορίες: τα **είδη ειδήσεων** και τα **είδη απόψεων**. Ο κύριος στόχος των ειδών ειδήσεων είναι να μεταφέρουν τα γεγονότα και τα δεδομένα με αντικειμενικότητα και ακρίβεια, χωρίς να περιλαμβάνουν τις προσωπικές εκτιμήσεις του δημοσιογράφου. Τα είδη ειδήσεων είναι το δελτίο ειδήσεων, η αναφορά, η συνέντευξη και η χρονογραφία.

Από την άλλη πλευρά, τα είδη γνώμης επιτρέπουν στον συγγραφέα να εκφράσει την άποψή του, την ανάλυσή του και την κρίση του για τα γεγονότα. Είναι το κύριο άρθρο, το άρθρο και η στήλη. Τα ενημερωτικά είδη στοχεύουν να απαντήσουν στις βασικές δημοσιογραφικές ερωτήσεις: Τι, Ποιος, Πότε, Πού, Γιατί και Πώς (5W+1). Από την άλλη πλευρά, τα είδη γνώμης παρέχουν ερμηνείες, επιχειρήματα και αξιολογήσεις των γεγονότων.

Γιατί είναι σημαντική για αυτό το έργο;

Η εφαρμογή του μοντέλου 5W+1 επιτρέπει στον δημοσιογράφο να **δομεί σαφείς και ολοκληρωμένες πληροφορίες**, δίνοντας τη δυνατότητα στους πολίτες να **αναγνωρίζουν τα θεμελιώδη στοιχεία μιας είδησης**: τα γεγονότα (Τι), τους πρωταγωνιστές (Ποιος), το χρονικό (Πότε) και χωρικό πλαίσιο (Πού), τα κίνητρα (Γιατί) και τις συνθήκες (Πώς).

Μέσα από την εφαρμογή αυτών των ερωτημάτων, το κοινό μπορεί να αξιολογεί την ποιότητα και την ακρίβεια των πληροφοριών που λαμβάνει, εντοπίζοντας πιθανές παραλείψεις ή ασάφειες στο περιεχόμενο. Οι 5W+1 συμβάλλουν επίσης στην κατανόηση του ευρύτερου πλαισίου των γεγονότων, καθώς βοηθούν στην τοποθέτησή τους μέσα σε ένα συνολικότερο κοινωνικό και χρονικό πλαίσιο, επιτρέποντάς μας να κατανοήσουμε πώς και γιατί συμβαίνουν, αλλά και πού και πότε λαμβάνουν χώρα.

Η τεχνική 5W+1 διδάσκει τον δέκτη του μηνύματος να αναλύει μια είδηση στα βασικά της στοιχεία, ενισχύοντας την κριτική ερμηνεία και μειώνοντας τον κίνδυνο χειραγώγησης. Παράλληλα, η δημοσιογραφία των ειδήσεων μας υπενθυμίζει ότι οι πηγές πληροφόρησης αποτελούν θεμελιώδη πυλώνια του επαγγέλματος, καθώς παρέχουν την πρώτη ύλη για τη δημιουργία αληθινών και τεκμηριωμένων ειδήσεων, ρεπορτάζ και χρονικών. Η επαγγελματική διαχείριση αξιόπιστων και σχετικών πηγών επιτρέπει τη διασταύρωση δεδομένων και την ουσιαστική εμβάθυνση στα γεγονότα – στοιχείο που διαχωρίζει τη δημοσιογραφία από την απλή φημολογία ή εικασία.

- **Θεωρία καθορισμού της ατζέντας**

Ο καθορισμός της ατζέντας είναι μια θεωρία επικοινωνίας που υποστηρίζει ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν ισχυρή επιρροή στον καθορισμό των θεμάτων που το κοινό θεωρεί σημαντικά. Η θεωρία αυτή, που αναπτύχθηκε από τους Maxwell McCombs και Donald Shaw στη δεκαετία του 1960, υποστηρίζει ότι **τα μέσα ενημέρωσης καθορίζουν τα θέματα που πρέπει να απασχολούν το κοινό**.

Επιλέγοντας, τονίζοντας και καλύπτοντας συγκεκριμένα γεγονότα, τα μέσα ενημέρωσης **διαμορφώνουν την ατζέντα του κοινού**, επηρεάζοντας την αντίληψη του κοινού για το ποια θέματα είναι σημαντικά. Η διαμόρφωση της ατζέντας, επομένως, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε τομείς όπως η πολιτική ή οι κοινωνικές αλλαγές, εστιάζοντας την προσοχή σε θέματα γενικού ενδιαφέροντος.

Γιατί είναι σημαντική για αυτό το έργο;

Οι **υποκινητές της παραπληροφόρησης προσπαθούν να καθορίσουν την ατζέντα μέσω τακτικών που χειραγωγούν τη ροή των πληροφοριών και επηρεάζουν την κοινωνική αντίληψη**. Χρησιμοποιούν στρατηγικές όπως η κορεσμός του χώρου των ειδήσεων, πλημμυρίζοντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με μηνύματα που ταιριάζουν με τις παραπληροφορίες που προσπαθούν να διαδώσουν. Εκμεταλλεύονται επίσης την

προκατάληψη επιβεβαίωσης, διαδίδοντας μηνύματα που ενισχύουν τις προϋπάρχουσες πεποιθήσεις του κοινού τους, γεγονός που διευκολύνει την αποδοχή τους.

Επιπλέον, καταφεύγουν σε λογαριασμούς που διαχειρίζονται πραγματικά άτομα που έχουν προσληφθεί για να μεταδίδουν μηνύματα για το ίδιο θέμα σε σύντομο χρονικό διάστημα, δημιουργώντας μια ψευδή εντύπωση μαζικής υποστήριξης για συγκεκριμένες αφηγήσεις, χρησιμοποιώντας μη αυθεντικούς λογαριασμούς (astroturfing). Αυτές οι **πρακτικές παραπληροφόρησης**, που ενισχύονται από την ψηφιοποίηση και τη στρατηγική χρήση πλατφορμών με λιγότερο έλεγχο, **επιτρέπουν στους υποκινητές της παραπληροφόρησης να επηρεάζουν κοινωνικά ζητήματα προτεραιότητας και να υπονομεύουν την εμπιστοσύνη στους δημοκρατικούς θεσμούς.**

- **Θεωρία πλαισίωσης (Framing theory)**

Η πλαισίωση είναι μια θεμελιώδης θεωρία στην επικοινωνία και τις κοινωνικές επιστήμες που διερευνά τον τρόπο με τον οποίο τα μέσα ενημέρωσης και άλλοι κοινωνικοί παράγοντες παρουσιάζουν πληροφορίες στο κοινό. Αυτή η θεωρία εξηγεί ότι **ο τρόπος με τον οποίο ένα ζήτημα πλαισιώνεται ή τοποθετείται σε πλαίσιο επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτό και ερμηνεύεται από τον δέκτη.**

Η **πλαισίωση** περιλαμβάνει την **επιλογή ορισμένων πτυχών μιας αντιληπτής πραγματικότητας και την ενίσχυση της συνάφειάς τους** σε ένα επικοινωνιακό κείμενο, με σκοπό την προώθηση ενός συγκεκριμένου ορισμού του προβλήματος, μιας αιτιώδους ερμηνείας, μιας ηθικής αξιολόγησης και/ή μιας συνιστώμενης αντιμετώπισης. Αυτή η διαδικασία μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της επιλογής συγκεκριμένων λέξεων, εικόνων, πηγών πληροφοριών και της αφηγηματικής δομής που χρησιμοποιείται για την παρουσίαση ενός ζητήματος στο κοινό.

Η θεωρία του πλαισίου είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα μέσα ενημέρωσης μπορούν να επηρεάσουν την κοινή γνώμη, τις πολιτικές αποφάσεις και την κοινωνική συμπεριφορά, υπογραμμίζοντας τη δύναμη της παρουσίασης των πληροφοριών στη διαμόρφωση των αντιλήψεων και των στάσεων.

Γιατί είναι σημαντική για αυτό το έργο;

Η **θεωρία πλαισίωσης συνδέεται άμεσα με τα μηνύματα παραπληροφόρησης**, καθώς λειτουργούν μέσω της **στρατηγικής επιλογής αφηγηματικών στοιχείων** με στόχο να επηρεάσουν την αντίληψη του κοινού. Η πλαισίωση βασίζεται στην **επισήμανση ορισμένων πτυχών της πραγματικότητας, παραλείποντας άλλες**, δημιουργώντας ερμηνευτικά σχήματα στον δέκτη. Οι υποκινητές της παραπληροφόρησης εκμεταλλεύονται αυτόν τον μηχανισμό με διάφορους τρόπους.

Ακριβώς όπως τα δημοσιογραφικά μέσα πλαισιώνουν τα ζητήματα για να δώσουν προτεραιότητα στη σημασία τους, έτσι και όσοι διαδίδουν παραπληροφόρηση **επιλέγουν**

και υπερβάλλουν λεπτομέρειες (πραγματικές ή ψευδείς) για να ενισχύσουν τις αφηγήσεις τους, χρησιμοποιώντας τακτικές όπως το *clickbait* ή τους εντυπωσιακούς τίτλους. Επιπλέον, το framing όχι μόνο διαμορφώνει τις πληροφορίες, αλλά τις συνδέει και με προϋπάρχοντα γνωστικά πλαίσια (φόβους, αξίες, ταυτότητες... όλα όσα διαμορφώνουν την κοσμοθεωρία μας), και η παραπληροφόρηση εκμεταλλεύεται αυτό συνδέοντας ψευδείς μηνύματα με συναισθήματα όπως ο φόβος ή η οργή, διευκολύνοντας την άκριτη αποδοχή τους.

Η παραπληροφόρηση χρησιμοποιεί πλαισιώσεις που απλοποιούν τις πολύπλοκες σχέσεις, για παράδειγμα αποδίδοντας τα κοινωνικά προβλήματα σε μεμονωμένες αιτίες και όχι σε πολυπαραγοντικούς λόγους, μια τεχνική που χρησιμοποιείται συχνά σε πολιτικούς λόγους. Η παραπληροφόρηση εκμεταλλεύεται επίσης τις **προκαταλήψεις των ψηφιακών πλατφορμών για να κάνει τις πλαισιώσεις της να κυκλοφορούν ταχύτερα από τις επαληθεύσεις**, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης *bots* και ψεύτικων λογαριασμών που αναπαράγουν μηνύματα μέχρι να κανονικοποιηθούν στη δημόσια σφαίρα.

Ομοίως, όπως η δημοσιογραφική πλαισίωση βασίζεται στην αξιοπιστία των πηγών πληροφοριών, η παραπληροφόρηση χρησιμοποιεί πύλες που μιμούνται νόμιμα μέσα ενημέρωσης ή αποσπάσματα εκτός πλαισίου για να δίνουν την εντύπωση της αυστηρότητας. Η βασική διαφορά έγκειται στην προθετικότητα: ενώ η δημοσιογραφική πλαισίωση επιδιώκει να τοποθετήσει τα αληθινά γεγονότα στο πλαίσιο τους, η παραπληροφόρηση τη χρησιμοποιεί για να αντικαταστήσει την πραγματικότητα με κατασκευασμένες αφηγήσεις. Και οι δύο, ωστόσο, έχουν την ικανότητα να διαμορφώνουν την κοινή γνώμη μέσω της αρχιτεκτονικής των εννοιών.

- **Θεωρία της δημιουργίας ειδήσεων (Newsmaking theory)**

Η θεωρία της δημιουργίας ειδήσεων συνίσταται στην ανάλυση **του τρόπου με τον οποίο κατασκευάζονται οι ειδήσεις**, εστιάζοντας στις **διαδικασίες παραγωγής και τις ρουτίνες των μέσων ενημέρωσης και των δημοσιογράφων**. Αυτή η προοπτική αντιλαμβάνεται τις ειδήσεις ως μια κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας, που επηρεάζεται από μια ποικιλία οργανωτικών, επαγγελματικών και συγκυριακών παραγόντων, και όχι ως μια απλή αντικειμενική επιλογή γεγονότων.

Η παραγωγή ειδήσεων εξετάζει τις καθημερινές συνθήκες παραγωγής ειδήσεων, όπως η ρουτίνα και οι συνθήκες εργασίας των δημοσιογράφων, η επαγγελματική κουλτούρα, η οργανωτική δυναμική και οι σχέσεις με τις πηγές ειδήσεων. Εν ολίγοις, αυτή η θεωρία αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι η **παραγωγή ειδήσεων είναι μια πολύπλοκη διαδικασία**, στην οποία πολλαπλοί παράγοντες διαμορφώνουν το τελικό προϊόν που τελικά φτάνει στο κοινό.

Γιατί είναι σημαντική για αυτό το έργο;

Οι υπεύθυνοι για την παραπληροφόρηση κατανοούν και **χειραγωγούν τις διαδικασίες** που περιγράφονται στη θεωρία της δημιουργίας ειδήσεων, προκειμένου να διεισδύσουν με τις ψευδείς αφηγήσεις τους στο επαγγελματικό δημοσιογραφικό οικοσύστημα. Συχνά εκμεταλλεύονται αυτές τις διαδικασίες μέσω **ψευδο-μέσων ενημέρωσης, ιστοσελίδων που μιμούνται οπτικά τα δημοσιογραφικά μέσα**, αλλά το περιεχόμενό τους δεν μπορεί να θεωρηθεί ως τέτοιο, επειδή αναμειγνύει πληροφορίες με απόψεις, ιδεολογία και, σε πολλές περιπτώσεις, ψευδείς πληροφορίες. Ωστόσο, έχουν σχεδιαστεί ειδικά για να καταχωρίζονται ως ειδήσεις και, μερικές φορές, αυτές φτάνουν στα επαγγελματικά δημοσιογραφικά μέσα ενημέρωσης, τα οποία, χωρίς να το γνωρίζουν, ενισχύουν την παραπληροφόρηση.

Η παραπληροφόρηση μιμείται τις δημοσιογραφικές αφηγηματικές δομές για να επιτύχει αυτό το σκοπό και τοποθετείται σε χώρους όπου οι δημοσιογράφοι αναζητούν «ικτές ιστορίες». Χρησιμοποιούν λογαριασμούς κοινωνικών μέσων προσποιούμενοι ότι είναι ειδικοί ή υποδύονται θεσμικές πηγές, οι οποίες είναι αυτές που παράγουν το μεγαλύτερο μέρος των ειδήσεων. Εν ολίγοις, χρησιμοποιούν **σκόπιμες τακτικές για να ενισχύσουν την παραπληροφόρηση, στοχεύοντας τις αίθουσες σύνταξης των μέσων ενημέρωσης, καθώς γνωρίζουν τη δική τους δυναμική παραγωγής** και την εκμεταλλεύονται.

7. QYourself - Εκπαιδευτικοί πόροι

7.1. Σκέψου σαν δημοσιογράφος: Ένα μάθημα με βασικά δημοσιογραφικά εργαλεία για τον εντοπισμό της παραπληροφόρησης:

Ένα μάθημα γεμάτο πρακτικά εργαλεία εμπνευσμένα από τη δημοσιογραφική μέθοδο για την προώθηση της παιδείας στα μέσα επικοινωνίας και πληροφόρησης (MIL) στην τάξη. Μέσα από πέντε θεματικές ενότητες, θα μπορέσετε να διδάξετε στους μαθητές σας να αναγνωρίζουν και να συγκρίνουν πηγές, να διακρίνουν μεταξύ πληροφοριών και απόψεων και να αναλύουν τα βασικά στοιχεία μιας ειδησεογραφικής είδησης. Μια πρόταση προσαρμοσμένη από την πανεπιστημιακή εκπαίδευση στη δημοσιογραφία, σχεδιασμένη για να σας βοηθήσει να ενθαρρύνετε την κριτική σκέψη στην τάξη.

Αυτό το μάθημα είναι διαθέσιμο στα αγγλικά και σε ορισμένες από τις άλλες εθνικές γλώσσες των εταίρων του έργου στον ιστότοπο, στην ενότητα **Σκεφτείτε σαν δημοσιογράφος! Ένα μάθημα με βασικά δημοσιογραφικά εργαλεία για τον εντοπισμό της παραπληροφόρησης.**

7.2. Έτοιμα προς χρήση πρωτότυπα εθνικά μαθήματα. Από δάσκαλο σε δάσκαλο: μοιραστείτε τις γνώσεις σας

Παραδείγματα εκπαίδευσης άλλων εκπαιδευτικών στη χρήση των δημοσιογραφικών πόρων μας για να πολλαπλασιάσετε τον αντίκτυπο στο εκπαιδευτικό περιβάλλον και να δημιουργήσετε δίκτυα μάθησης. Περιλαμβάνει συμβουλές για τον τρόπο οργάνωσης εκπαιδευτικών σεμιναρίων, προσαρμογής υλικού και διευκόλυνσης των συναδέλφων σας να ενσωματώσουν αυτές τις στρατηγικές στις τάξεις τους.

Αυτά τα μαθήματα είναι διαθέσιμα στα αγγλικά και στις άλλες εθνικές γλώσσες των εταίρων του προγράμματος στον ιστότοπο, στην ενότητα **Έτοιμα προς χρήση πρωτότυπα εθνικά μαθήματα:** Από δάσκαλο σε δάσκαλο, μοιραστείτε τις γνώσεις σας. Απευθύνονται στις διάφορες ομάδες με τις οποίες έχουμε συνεργαστεί.

7.3. Πρακτική εξάσκηση: ψηφιακά εργαλεία για τη δημιουργία των δικών σας πόρων

Τέσσερις πρακτικές συνεδρίες κατάρτισης σχετικά με την **παιδαγωγική χρήση χρήσιμων ψηφιακών εργαλείων:** κοινωνικά δίκτυα, Canva, Moodle και δημιουργία βίντεο. Στόχος είναι να σας δώσει τη δυνατότητα να αναπτύξετε τους δικούς σας εκπαιδευτικούς πόρους για την προώθηση της παιδείας στα μέσα επικοινωνίας και την πληροφορία, συνδυάζοντας τη δημιουργικότητα, την τεχνολογία και την κριτική σκέψη. Όλα τα περιεχόμενα έχουν σχεδιαστεί για να διευκολύνουν την άμεση εφαρμογή τους στην τάξη και είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο, στην ενότητα **«Πρακτική εξάσκηση: ψηφιακά εργαλεία για τη δημιουργία των δικών σας πόρων».**

7.4. QYourself στην πράξη: όταν η θεωρία μπαίνει στην τάξη

Πραγματικές εμπειρίες εκπαιδευτικών που έχουν εφαρμόσει τους πόρους του QYourself σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Δραστηριότητες, διδακτικές ακολουθίες και υλικά που εφαρμόζονται στην πράξη, τα οποία μπορούν να χρησιμεύσουν ως έμπνευση ή ως αφετηρία για να σχεδιάσετε τις δικές σας προτάσεις. Ένας χώρος όπου η θεωρία ζωντανεύει στην τάξη. Αυτά τα μαθήματα είναι διαθέσιμα στα αγγλικά και στις άλλες εθνικές γλώσσες των εταίρων του έργου στον ιστότοπο, στην ενότητα **QYourself σε δράση: όταν η θεωρία μπαίνει στην τάξη.**

Question what you get. Media education to fight Disinformation

Universidad del País Vasco Euskal Herriko Unibertsitatea

Universidad del País Vasco UPV/EHU - University of the Basque Country UPV/EHU

Spain

www.ehu.eus

IBERIKA EDUCATION GROUP GGMBH

Germany

www.iberika.de

STIMMULI FOR SOCIAL CHANGE

Greece

stimmuli.eu

CESIE ETS

Italy

cesie.org

X Liceum Ogołnoksztalcace im. prof. Stefana Banacha w Toruniu

Poland

www.xlo.torun.pl

FUNDACIÓN MALDITA.ES CONTRA LA DESINFORMACION PERIODISMO EDUCACION INVESTIGACION Y DATOS EN NUEVOS FORMATOS

Spain

maldita.es

**Co-funded by
the European Union**

Erasmus+: Key Action 2, Cooperation partnerships in adult education

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Project Number: 2023-1-ES01-KA220-ADU-000153626